

Motion till riksdagen 2019/20:3550

av **Kristina Axén Olin m.fl. (M)**

med anledning av prop. 2019/20:105 Komvux för stärkt kompetensförsörjning

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om uppföljning av propositionens förslag och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om målsättningen för komvux och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om urvalet till komvux och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett nytt betygssystem och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om sammanslagning av komvux och särvox och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att syftet med sfi bör förtydligas i skollagen med mål om etablering på arbetsmarknaden och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Regeringen föreslår i proposition 2019/20:105 åtgärder för att komvux ska stärka kompetensförsörjningen. I grunden är Moderaterna positiva till den nya inriktningen för den kommunala vuxenutbildningen. Vi är dock mindre positiva till att ambitionsnivån är alltför låg.

Moderaterna anser att den föreslagna målsättningen för komvux är för vid och behöver snävas av. Vidare vill vi lyfta fram risken med olika tolkningar av definitionen ”störst behov av utbildning” och peka på behovet av att nogsamt följa hur skrivningen uttolkas. Moderaterna avstryker förslaget om ett förenklat betygssystem och sammanslagning av komvux och särvox. Vidare lägger vi förslag om valfrihet och högre kvalitet inom

vuxenutbildningen, individuella prestationsplaner i sfi, fler sfi-lärare, resultatbaserad ersättning i vuxenutbildningen och statlig tillsyn.

Uppföljning av förändringar av komvux

Propositionen innehåller många goda förslag men saknar en ordentlig beräkning av de ekonomiska konsekvenserna av de föreslagna förändringarna. Därför är det särskilt viktigt att förslagen analyseras och följs upp i efterhand för att se hur de faller ut och vad konsekvenserna blir. Moderaterna ser också ett behov av att se över åldersgränserna till komvux samt dimensioneringen och antalet platser för att säkerställa att alla som vill och behöver utbildning kan välja komvux.

Målsättningen för komvux

Moderaterna anser att målsättningen med komvux måste vara att ge vuxna de verktyg som är nödvändiga att kunna fungera i både arbets- och samhällslivet. De andra förslag som regeringen listar som målsättningar uppfyller inte kraven som mål utan bör snarare ses som medel för att uppnå den överordnande målsättningen. Det självklara som borde styra och vara det övergripande målet med all utbildning är att vi ska kunna fungera i vårt samhälle, både i dag och i morgon. Att dessutom, som regeringen gör, säga att alla de fyra föreslagna målsättningarna ska väga lika skapar problem. Målsättningen med att gå i skolan kan inte bli ett självändamål.

Moderaterna anser därför att regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag på ny målsättning för komvux enligt följande:

Moderaternas förslag: Det övergripande målet för komvux ska förändras till att vara:

- Vuxna och unga ska ges möjlighet att utveckla sina kunskaper och sin kompetens i syfte att stärka sin ställning i arbets- och samhällslivet och unga som ej fått godkänd gymnasieexamen eller vill byta spår ska få möjlighet till det.

Komvux ska för att uppnå detta mål bland annat arbeta med att

- stödja och stimulera vuxna och unga i deras lärande
- utgöra en bas för den nationella och regionala kompetensförsörjningen till arbetslivet.

Regeringens nuvarande förslag: Det övergripande målet för komvux kompletteras så att det framgår att utbildningen också ska

- utgöra en bas för den nationella och regionala kompetensförsörjningen till arbetslivet
- ge en god grund för elevernas fortsatta utbildning.

De övergripande målen för utbildningen i komvux kommer därmed att vara att

- vuxna ska stödjas och stimuleras i sitt lärande
- vuxna ska ges möjlighet att utveckla sina kunskaper och sin kompetens i syfte att stärka sin ställning i arbets- och samhällslivet samt att främja sin personliga utveckling
- den ska ge en god grund för elevernas fortsatta utbildning

- den ska utgöra en bas för den nationella och regionala kompetensförsörjningen till arbetslivet.

Urvalet till komvux

Moderaterna välkomnar den nya urvalsdefinitionen ”störst behov av utbildning”. Det är däremot bekymmersamt att det ges stort utrymme för i princip oändliga tolkningar av innebörden av detta. Utredningen påpekar att den föreslagna förändringen innebär att det ges ett ökat tolkningsutrymme avseende vem som ska prioriteras och därmed en ökad risk för icke likformiga bedömningar. Vi kan inte nog understryka vikten av att det tas fram riktlinjer som förhindrar godtyckliga tolkningar av urvalskriterierna. Det är viktigt att studenter som inte gått klart gymnasiet, bytt program eller av andra skäl behöver komplettera sin gymnasieutbildning har möjlighet att studera på komvux.

Ett förenklat betygssystem

Moderaterna motsätter sig förslaget om ett nytt förenklat betygssystem. Som flera remissinstanser påpekar kan det bli otydligt och motverkar statushöjning att återgå till ett tidigare system, och det kan bli förvirrande för elever som läser sfi samt grundskole- och gymnasiekurser parallellt att ha olika betygsbeteckningar. Det kan också bli svårt för arbetsgivare att jämföra betyg, och elever riskerar att inte motiveras att nå längre med en utbyggd betygsskala, då de inte kan utföra topprestationer motsvarande A i betygsskalan. Vi vill därför att regeringen återkommer till riksdagen med ett förslag om hur ett gemensamt och sammanhållet betygssystem kan fortsätta.

Sammanslagning av komvux och särvox

Moderaterna motsätter sig förslaget om en sammanslagning av komvux och särvox. Skälet till detta är tudelat. I den situation vi befinner oss i nu, där komvux är under stor press att kunna leverera utbildningar och kommunerna är under stor press att klara uppgifterna anser vi att kommunerna ska kunna fokusera på den uppgiften i första hand och inte behöva omorganisera sina skolorganisationer i detta läge. Vidare har det framkommit att det saknas statistik och fördjupad analys av skolformen särvox som en grund för förslaget, vilket gör att vi i nuläget vill avvakta tills att det finns ett bättre underlag. Vi vill därför att regeringen återkommer till riksdagen med ett förslag om hur samarbetet mellan komvux och särvox kan stärkas, utan att slå ihop verksamheterna.

Valfrihet och högre kvalitet i vuxenutbildningen

Den kommunala vuxenutbildningen är till för den som saknar hela eller delar av grund- och gymnasieutbildningen. Här ska vuxna stärkas i sitt lärande och ges möjligheter att läsa in de kunskaper och färdigheter som krävs för att förbättra deras möjligheter till fortsatta studier och framtida jobb. För att möta de krav som ett globaliserat kunskaps-samhälle ställer och förbättra matchningen på arbetsmarknaden måste en modern vuxenutbildning vara mer efterfrågestyrd än i dag. Individens och näringslivets utbildningsbehov förändras snabbt och anpassningar till denna efterfrågan behöver ske. En ökad mångfald av utbildningsanordnare bidrar samtidigt såväl till en kvalitets-höjande

konkurrens som till en ökad utbudsbredd – både avseende innehåll och form. Det ger individen bättre möjligheter att studera mer anpassat utifrån såväl sina behov som utifrån yrkeslivet.

Alliansregeringen tillsatte utredningen Frivux – valfrihet i vuxenutbildningen (SOU 2008:17), som kom med sitt betänkande under 2008. En valfrihetsreform med utgångspunkt i betänkandet om frivux bör genomföras i vuxenutbildningen där den studerande fritt ska få välja att läsa vuxenutbildning inom kommunal eller annan regi. Utredningen Kommunal vuxenutbildning på grundläggande nivå – en översyn för ökad individanpassning och effektivitet (SOU 2013:20) lämnar förslag om att förändra tillsynen av vuxenutbildningen. I dag sker endast en systematiserad tillsyn av vuxenutbildningen på huvudmannanivå och inte på enhetsnivå. Vi föreslår därför att Skolinspektionen bör få i uppdrag att granska den kommunala vuxenutbildningen på enhetsnivå i likhet med den granskning som sker av grund- och gymnasieskolor.

Individuell prestationsplan i sfi

Som en del av etableringen läser de allra flesta personer som fått uppehållstillstånd i Sverige kurser i svenska för invandrare (sfi) i någon omfattning. Dagens utformning av utbildningen fungerar dock till stor del ineffektivt. Exemplet är många på personer som läst sfi i flera år utan att nämnvärt ha förbättrat sina språkkunskaper.

Skolverkets statistik visar att fler än sex av tio inskrivna 2016 inte klarat sin sfi-kurs inom ett år och att det för vissa elever tar uppemot 18 månader att slutföra den mest grundläggande sfi-kursen. Den som är ny i Sverige och deltar i etableringsinsatser, däribland sfi-undervisning, kan få etableringsersättning. Utbetalningen av ersättningen är dock kopplad till deltagande och inte till prestation, dvs. i vilken mån den enskilde når uppsatta kunskapsmål. Sverige skiljer sig från bl.a. Tyskland, Nederländerna och Danmark på så vis att prestationen i språkutbildningen inte påverkar vare sig rätten till permanent uppehållstillstånd eller nivån på de ekonomiska ersättningar som det offentliga betalar ut. Det vill Moderaterna ändra på.

Moderaterna vill att varje person som påbörjar sfi ska få en individuell prestationsplan som uppskattar tiden det kommer att ta för att slutföra varje kurs och studieväg. Prestationsplanen ska utformas med hänsyn till den studerandes förkunskaper, såsom tidigare utbildning. Vid avbrutna studier eller studier som inte fullföljs med godkända studieresultat inom den angivna tidsramen aktualiseras ett åtgärdssystem som innebär att individer kan få en varning och ytterst delvis eller helt indragen etableringsersättning. För att få ett betyg i den sfi-kurs eleven går ska det vara obligatoriskt att genomföra nationella prov.

Det huvudsakliga syftet med svenska för invandrare ska också vara att förkorta vägen till arbete samtidigt som individen tar sig upp till arbetsmarknadens kompetenskrav. Det behöver förtydligas i lagstiftningen att det är att komma i jobb som är målet med utbildningen. För nyanlända med eftergymnasial utbildning bör studier i svenska för invandrare kunna kombineras med studier som möjliggör en akademisk eller yrkesinriktad specialisering.

Bättre antagningsförfarande

Moderaterna vill se ett bättre antagningsförfarande till sfi. I dag kan lärare hamna i en situation där nya elever ständigt kommer in i sfi-verksamheten, vilket motverkar kontinuitet och arbetsro. Moderaterna vill därför att regeringen initierar en utredning för att kunna säkerställa ett bättre arbetsklimat för sfi-lärarna, samtidigt som studenternas rätt till utbildning och svenska från dag ett säkras.

Fler sfi-lärare

I många kommuner finns ett stort behov av fler lärare i svenska för invandrare. Genom att öka antalet distanskurser, se till att fler lärosäten med lärarutbildning erbjuder sommarkurser i svenska som andraspråk samt att göra svenska som andraspråk till en obligatorisk del på lärarutbildningen kan behovet av fler lärare i svenska för invandrare mötas bättre.

Forskning visar också att det är enklare att lära sig ett nytt språk om man kan utgå ifrån sitt modersmål. Genom att införa modersmålsstöd och exempelvis ta till vara kompetens hos tidigare elever med olika modersmål kan kvaliteten i utbildningen öka.

Resultatbaserad ersättning i all vuxenutbildning, inklusive sfi

En ökad mångfald av utbildningsanordnare bidrar såväl till en kvalitetshöjande konkurrens som till en ökad utbudsbredd – både avseende innehåll och form. Det ger individen bättre möjligheter att studera mer anpassat utifrån såväl sina behov som yrkeslivet. Det är därför viktigt att säkerställa en mångfald av aktörer och en hög kvalitet i undervisningen och verksamheterna. En viktig del i detta är att ersättningen till anordnarna ger rätt incitament till att uppnå en god kvalitet och ett gott resultat.

I dag utgår ersättning utifrån deltagartimmar eller närvaro och inte utifrån hur väl rustade eleverna blir i det svenska språket. Det kan leda till att anordnare behåller elever längre än nödvändigt utan att eleverna vare sig får med sig bättre kunskaper eller kommer närmare arbetsmarknaden. Moderaterna föreslår därför att ersättningen till utbildningsanordnare ska utgå ifrån uppnådda resultat och att en resultatbaserad ersättning i all vuxenutbildning införs.

Statlig tillsyn av sfi och vuxenutbildningen

I dag sker endast en systematiserad tillsyn av vuxenutbildningen på huvudmannanivå och inte på enhetsnivå. Det leder till ett flertal problem. Eftersom kommuner har olika system för att erbjuda vuxenutbildning, där vissa erbjuder den i egen kommunal regi och andra genom upphandling, resulterar det i att alla verksamheter inte granskas då majoriteten av tillsynen sker på huvudmannanivå. Avsaknaden av en fullständig bild av vuxenutbildningen äventyrar utbildningens kvalitet och likvärdighet. Med målet att ytterligare säkerställa utbildningens kvalitet och likvärdighet föreslår Moderaterna att staten, genom Skolinspektionen, bör få i uppdrag att genomföra systematisk tillsyn av vuxenutbildningen på både huvudmannanivå och enhetsnivå.

Kristina Axén Olin (M)

Lars Püss (M)

Noria Manouchi (M)

Marie-Louise Hänel Sandström (M)